

INNSTILLING FRA RÅDET FOR BYFORMING OG ARKITEKTUR TIL:

ARKITEKTUR OG BYFORMINGSPRISEN 2019

I år er det niende gang Arkitektur og byformingsprisen for Bergen kommune deles ut. Rådet for byforming og arkitektur har i år som i fjor hatt ansvar for juryering av nominerte kandidater.

Juryen har bestått av Knut H. Opheim, Tor Helge Valen, Gunn Nordal og Siri Skjold Lexau.

I invitasjonen til å foreslå verdige kandidater til årets Arkitekturpris står det blant annet:

«Bystyret vedtok i 2011 ny arkitektur- og byformingspolitikk for Bergen.

Bergen kommunes årlige Arkitekturpris skal fremme og belønne – de som gjennom prosjektutvikling bidrar til å skape økt kvalitet til våre bygde omgivelser og som kan vise til konkrete og gode resultater. Bergens byomgivelser skal kjennetegnes av arkitektur som er særpreget, som vi er stolt av og som skaper omgivelser vi har lyst å være en del av. Bygg og anlegg som tildeles prisen skal i samspill med omgivelsene tilføre stedet nye kvaliteter gjennom en helhetlig løsning av funksjon, form, romlige sammenhenger og materialbruk».

Prosjekter som tildeles prisen skal være ferdigstilt i løpet av de siste 3 årene.

Rådet for byforming og arkitektur vil understreke viktigheten av en pris som dette. Spesielt er det viktig i en tid der byen de siste årene har vært preget av til dels ukritisk utbygging med varierende grad av arkitektoniske kvaliteter, og som mer har hatt preg av områdetransformasjon enn fortetting. Rådet har vært kritisk til denne utviklingen, og vil oppfordre til utvikling av alternative typologier for høy utnyttelse av tomteareal.

Kandidatene:

Alle innkomne forslag i tråd med utlysningsteksten er kandidater til årets pris. Kandidatene er blitt vurdert på bakgrunn av utlysningsteksten, tilgjengelig informasjon og befaring på stedet.

De innkomne forslagene som fyller kriteriene om ferdigstilling og som juryen har valgt å gå videre med er i alfabetisk rekkefølge:

Juryen har bestått av:

- **Damsgårdsveien 62, 1912**
- **Harald Sæveruds veg 230, Slåtten Terrasse**
- **Kirkeveien 43B, Fana**
- **Kronstadveien 20, Kronstadveien 20**
- **Ole Irgens' vei 90 – Skansemyren barnehage**
- **Sandbrekketoppen 55 – Villa TSR**
- **Sandviksveien 160, Elsesro Brygge**
- **Sandviksveien 191, Badstue med sjel**
- **Søre Titlestad 24E, Søre Titlestad 24E**

Det har vært avholdt befaring på samtlige prosjekter, og Rådet fikk på hvert enkelt sted en presentasjon av kandidatene.

Årets mange gode kandidater spenner fra badstuer som inngår i en viktig bylivssammenheng i sin bydel, til boligprosjekter som inngår i en eksisterende tett bymessig bygningsssammenheng, fortetting i eksisterende boligområder i indre by og fortetting i villastrøk, samt etablering av nye viktige offentlige institusjoner. I prosjektene er det arbeidet med tilpasning til eksisterende bygningsmasse, nybygg i verneverdige områder, etablering og stedstilpasning i nye og etablerte boligområder, samt etablering av offentlige institusjoner i en boligsituasjon.

Følgende prosjekt har Rådet valgt å gi Særskilt utmerkelse:

«Sauna – Badstue med sjel»

Rådet har valgt å gi en særskilt utmerkelse til prosjektet «Sauna – Badstue med sjel». Dette er utfra prosjektets særegne karakter som et lite og beskjedent byggverk konstruert med presisjon, og som fremstår som et møbel i en urban setting på en offentlig lekeplass i Sandviken.

Dette prosjektet skårer høyt på området vitalt byliv og sosial bærekraft, som et møtested for de badende i bydelen, og med en beliggenhet og et samspill med omgivelsene som bidrar til både særpreget og identitet. Den ligger også nær sjøen, slik at veien er kort til et friskt og avkjølende bad!

Bygningen i seg selv er nesten nødtørftig, og skårer høyt på sin detaljering og sine fine tektoniske kvaliteter, med et ytre tak for været og et indre tak i badstuen som gjør prosjektet rikt på romopplevelser. Interiøret i badstuen, er som et interiør i miniatyr, med fine møbelkvaliteter, og et strategisk plassert utsiktstvindu mot sjøen.

Rådet er sjarmert av prosjektets lekne kvaliteter, og ønsker å fremheve nettopp dette som et forbilde for også andre prosjekter når det gjelder å skape lokal relevans og nye møtesteder som kan styrke den lokale identiteten og bidra til nye kvaliteter i et område.

Følgende prosjekter har Rådet valgt å gi hederlig omtale:

1. Kirkeveien 43B, Huset i hagen

Rådet ønsker å berømme dette prosjektet for dets helhetlige utforming og høye estetiske kvaliteter. En fortetting på en smal og krevende tomt er gjennomført med svært høy kvalitet av en sterk kandidat. Eneboligen er et sjeldent fortettingsprosjekt der man i et småhusmiljø med stor omsorg har klart å innpasse en ny enebolig på en etablert eiendom slik at den spiller sammen med terrenget, samt naboens volum, skala og materialitet. Samtidig har prosjektet tilført nye kvaliteter til omgivelsene.

Selve bygningskroppen danner en langsgående "gate" mellom huset og utvendig bod med en siktlinje som fremhever utsikten mot Løvstakken. Boligen er utført i svart trekledning, og utvendig mot inngangssiden er vindusåpningene samlet i felt og skjermet fra utsiden med sjalusier. Når man går inn i huset, åpner det seg et luftig interiør der rommene sømløst går over i hverandre. Ved et innslag av pulttak i den ellers flate takformen har arkitekten oppnådd fine lysinnfall og flotte romopplevelser.

Dette er et eksempel på arkitektur som er god på å ta inn omgivelsene i interiøret, noe som både høyner bokvaliteten for beboerne og innpasser boligen på en god måte. Boligen utnytter tomten i et trangt boligmiljø, og viser at det går an å fortette med kvalitet. Prosjektet er således et godt eksempel på hvordan det går an å oppnå fortetting innover mot byen og sentrum i de nye fortettingssonene uten å gå på akkord med særpreget, identitet, skala eller typologi.

Eneboligen er endringsdyktig, og utviser også fleksibilitet i og med at den også har kjøkken og alle bofunksjoner på underetasjeplanet, noe som muliggjør en god tilpasning til ulike livsfaser og situasjoner. Prosjektet er løst på en suveren måte ved at det med lavmælte virkemidler etablerer en bygningskropp med en klar form som likevel har varierte og svært rike romopplevelser, og en fin vekselvirking av materialer mellom betong og tre.

2. Elsesro brygge:

Rådet ønsker å gi hederlig omtale til prosjektet Elsesro brygge for sin helhetlige utforming. Prosjektet er forbilledlig når det gjelder å utforme nye, sjønære boliger i en historisk kontekst med særpreget. Rådet ønsker å fremheve dette prosjektet som et eksempel til etterfølgelse, der man gjennom en samlende, bærende ide har organisert bygningsvolumene slik at det dannes gode byrom i tett kontakt med omliggende kulturminner. Videre har man ved en bevisst bruk av bygningstypologi og materialbruk klart å etablere et særpreget som ofte mangler i tilsvarende prosjekter som vi ser reiser seg rundt om i byen. Prosjektet har en overføringsverdi som er velkomment å se.

Gjennom et samlende arkitektonisk grep har man organisert bygningsvolumene slik at det dannes et felles generøst uterom mellom byggene som avsluttes med et amfi mot sjøen, gjenåpnet hopene og sikret allmennhetens tilgang til sjøen. Likeledes er landskapsrommet opp mot Møllen åpnet opp, og denne er igjen blitt en del av det felles landskapsrommet. Med elementer som etablering av vannspeil, åpning av elven ned til sjøen, samt reetablering av hopen har arkitektene tilført kvaliteter som til sammen skaper et tiltalende fellesområde for alle som bor der. Prosjektet styrker den allmenne tilgjengeligheten til sjøfronten i et tidligere industriområde. Det skaper visuell og funksjonell kontakt mellom sjø, bakenforliggende naturområder og byens rekreasjonsområder.

Prosjektet har utnyttet det bergenske klimaet og utformet bygg med teglkledning som eldes med verdighet og som tåler vestlandsklimaet og tidens tann. Videre har man gjennom bevisst material- og fargebruk skapt et særpreget i prosjektet ved å forholde seg til nærliggende kulturminner som Gamle Bergen og Masteboden som historiefortellende og identitetsskapende referansepunkter i bydelen. Gjennom et bevisst valg av bygningstypologi og takutforming har man klart å skape et bygningsmiljø med egenart. Dette er kvaliteter som vil kunne stå seg godt over tid som arkitektur i kraft av materialvalg, og prosjektet vil være en god representant for sin tid i Bergen, det er tidløst utformet og vil stå seg over tid.

3. Ole Irgens Vei 90. Skansemyren barnehage.

Rådet ønsker å fremheve denne barnehagen i et bærekraftperspektiv, som planlagt for et klima i endring ved sin fine bruk av tre, der man i fasaden særlig vil fremheve bruken av treshingel, som har stått seg godt over perioden siden barnehagen ble ferdigstilt. Videre har bygget et grønt sedumtak, som også bidrar til en god klimatilpassing. Barnehagen bidrar også i et bærekraftperspektiv ved at man ved å legge en slik funksjon i et nærmiljø reduserer behovet for bilkjøring og legger til rette for et aktivt nærmiljø i gangavstand til boligene. Den bidrar til å skape sosialt bærekraftige nabolag ved å la et offentlig program som en barnehage spille en aktiv rolle som møteplass i nabolaget.

Skansemyren Barnehage skårer høyt på estetiske opplevelser, både når det gjelder å skape gode romlige sammenhenger mellom ulike rom med særegen karakter, og måten omgivelsene er tatt inn i bygget ved å skape kontakt mellom ute og inne. Overgangen mellom ute og inne mot lekeplassen

fremheves som et godt eksempel på tilpassing til vestlandsklima med sin kontinuerlige overdekking som skaper et rom mellom ute og inne. Når det gjelder samspill mellom by og natur, har barnehagen oppnådd god visuell og funksjonell kontakt med lekeområder og omgivelser. Plasseringen av bebyggelsen understøtter også den underliggende topografien, og har en beskjeden skala i forhold til sine omgivelser.

Barnehagen er bygget som et passivhus, og har gode termiske egenskaper, samtidig som dette inngår i en helhetlig arkitektonisk løsning som gir høy miljømessig kvalitet. Utnyttelsen av dagslys er maksimert med bevisst bruk av store vindusflater mot sør. Det er brukt miljøvennlige materialer som gir et godt inn klima. Barnehagen er et eksempel på et endringsdyktig og fleksibelt bygg ved sin romlige utforming, generelle rom med god dimensjonering og sin hensiktsmessige plassering av interne kommunikasjonstrapper. I tillegg legger prosjektet opp til sambruk av lekearealer etter stengetid, og tilfører således gode kvaliteter til nærmiljøet og gir noe tilbake til dette.

4. Kronstadveien 20

Kronstadveien 20 er et forbilledlig prosjekt byutviklingsmessig sett, og er ett av de første prosjektene som har klart oppgaven med å fortette i et allerede etablert tett bygningsmiljø ved en god analyse av bygningstypologiene i området, og en nøye utforming av fortettingsprosjektet med referanser til typologiene i bydelen, og skalaen til omliggende bebyggelse. Prosjektet viser at man kan bygge tett så lenge man har hovedfokus på det omliggende bygningsmiljøets skala og typologier, og evner å lage nye kombinasjoner av disse.

Rådet vil derfor bruke anledningen til å trekke frem dette prosjektet som en måte å fortette på som er forbilledlig når det gjelder å løse oppgaven ved valg av bygningstypologi som forholder seg både i byggehøyde og skala til det omliggende bygningsmiljøet. Rådet ønsker derfor å gi honnør til arkitektene og utbygger for et godt gjennomført prosjekt.

Juryens valg av vinner:

I år er tre fjerdedeler av kandidatene til prisen boligprosjekter. I diskusjonen om hvordan vi skal bygge ut byen vår, hvordan vi skal fortette den og ikke minst hvordan vil skal forme den, er det blant kandidatene flere kategorier av boligprosjekter som på forskjellige måter belyser hvordan man kan fortette med kvalitet. I den nye kommuneplanen er det ikke lenger satt utnyttingsgrad eller byggehøyder i de to store fortettingssonene 2 og 3, noe som gir en stor frihet når man skal utforme fremtidens boligområder. Dette gir samtidig også store utfordringer når det gjelder hvilken skala denne fortettingen skal ha, hvor den skal finne sted, og med hvilke virkemidler. Juryen har derfor valgt å tildele prisen til en bygningskategori som ikke har vært i søkelyset på lenge. Der man i mange år har gitt prisen til større, kommersielle, private eller offentlige prosjekter med stor grad av kompleksitet, ønsker man i år å fremheve et prosjekt som løser en situasjon vi har i svært mange områder i byen vår. Dette har blitt desto mer aktuelt med den nye kommuneplanen, nemlig hvordan vi forholder oss til fortetting i bydelene, og hvordan vi etablerer ny, lokal identitet i disse. Vinnerprosjektet har på en forbilledlig måte nytolket en kjent bygningstype, og skapt et prosjekt som har stor overføringsverdi også i andre sammenhenger. Det er et prosjekt med svært høye estetiske kvaliteter i ordets virkelige forstand, samtidig som det er et nøysomt prosjekt med hensyn til bærekraft, økonomi og ressursbruk.

Rådet for byforming og arkitektur har derfor utpekt Enebolig – Søre Titlestad 24E til vinner av Arkitektur- og byformingsprisen 2019.

En stor by som Bergen trenger også gode kvaliteter i små prosjekter, da det er summen av disse som til slutt vil utgjøre helheten i størsteparten av våre bygde omgivelser. Denne eneboligen på Søre Titlestad ligger i et typisk område man finner i mange bydeler med eneboliger og tett småhusbebyggelse. Prosjektet er et eksempel til etterfølgelse på hvordan man kan fortette i en urban sammenheng uten å gå på akkord med omgivelsene. Siden teamet for årets byutviklingskonferanse er gjennomføring, ønsker juryen å fremheve dette prosjektet som et godt eksempel.

Arkitektene bak eneboligen har i flere omganger vist gode eksempler på det å lage kompakte hus på små tomter, der man likevel oppnår svært gode romforløp og sammenhenger mellom interiør og eksteriør. Prosjektet sin styrke er at man har hatt en samlende ide om en bolig som et enkelt arketypisk bygningsvolum med saltak. Man har vært bevisst omgivelsene når det gjelder hvordan man plasserer vindu i forhold til nærutsikt, og hvordan man tar lyset inn i interiøret samtidig som man skaper romlige sammenhenger og referanser til den omliggende naturen og utsiktskvaliteter som finnes der. Trærne på tomten som er nennsomt bevart under byggeprosessen, er brukt aktivt som referansepunkter i interiøret. Det er dessverre ofte slik i dag at all vegetasjon fjernes rundt nye byggeprosjekt, men her har man gjort et bevisst valg ved å bygge i forhold til vegetasjonen og trærne på tomten, som er av god kvalitet. Boligen er utformet og oppført i samspill med naturen og i tett kontakt med terrenget.

Inngangspartiet er bevisst lagt på siden av hovedvolumet, og etter å ha kommet inn i en generøs hall med et stort sidevindu som tar landskapet inn i interiøret, passerer man gjennom en lavere gang med buede vegger, og ledes inn i hovedoppholdsrommet med en uventet generøs takhøyde, der man fanger inn utsikten til et stort tre på tomten gjennom et høysittende vindu mot nord. Videre må romopplevelsen i trappen fra stuen og opp til andre etasje fremheves, også her har man lånt inn utsikten til et av trærne i hagen, og brakt lyset inn på en raus måte. Dette er gjort med en bevisst vindusplassering som bringer trærne på tomten inn i interiøret, og som egner seg godt for hus i tettbygde strøk. Det er skapt rom som inspirerer ved maksimal utnyttelse av naturlig lys, og en utforming av rommet som utvider opplevelsen av rommenes størrelse. Boligen har også generelle rom av god størrelse som gir flere bruksmuligheter, noe som således gjør eneboligen endringsdyktig. Videre er det benyttet naturmaterialer som tre i kledning og interiør, og detaljløsninger som tåler det bergenske klimaet godt. Boligen er utformet i en skala som er tilpasset omgivelsene i høyde og volum, og saltakstypologien glir inn som en naturlig del av omgivelsenes taklandskap. Huset har lav energi- og ressursbruk, og det er brukt miljøvennlige byggematerialer om gir et godt inneklima.

Alt i alt representerer dette prosjektet en ny type bolighus til etterfølgelse. Med sin enkle, kompakte form og sitt beskjedne fotavtrykk er det et eksempel på en bærekraftig boligtype. Den lar seg også lett plassere uten å ødelegge den lokale topografien, og har overføringsverdi ikke bare når det gjelder enkelttomter, men også i feltutbygginger. Det er en arealøkonomisk familiebolig til en relativt lav byggekostnad, og den har et arkitektonisk formspråk som bygger videre på etterkrigstidens nøkterne arkitektur med inspirasjon fra Bergenskolen. Det er en videreføring av en velkjent boligtypologi som både er arealøkonomisk kompakt og har gode estetiske kvaliteter, og ikke minst et interiør rikt på romopplevelser.

Rådet gratulerer arkitektene med en på alle måter godt gjennomført enkel, vakker, økonomisk og bærekraftig enebolig. Gjennom god planlegging har de klart å utnytte kvalitetene på tomten gjennom et godt samspill mellom interiør og eksteriør og oppnådd rike romopplevelser, samtidig som uttrykket er allment og lavmælt med stor overføringsverdi.

Gratulerer til prisvinnerne!